

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МОДЕЛЬНИЙ ЗАКОН ПРО СПРИЯННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА ПРИДУШЕННЯ НЕТЕРПИМОСТІ

Лісова К. С.

Студентка I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Завгородня В. М.

к. ю. н., доцент, завідувачка кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Важливою складовою європейської інтеграції є цінності та принципи. Сьогодні Європа постає не лише як географічне об'єднання, а, більшою мірою, як цивілізаційна спільнота, чия єдність ґрунтується на духовно-моральних засадах. До таких засад належать повага до прав і свобод людини, рівність усіх перед законом, приватна власність, економічна конкуренція, захист навколишнього середовища та культурної спадщини, плюралізм, мультикультуралізм, гуманізм, солідарність. Значущим фактором у формуванні європейського суспільства є толерантність.

У статті 1 Загальної декларації прав людини 1948 року вказано, що «всі люди народжуються вільними та рівними у своїй громадській гідності та правах ... і повинні діяти у відношенні один одного в дусі братерства» [1]. Загальна декларація, а також низка міжнародних угод як універсального, так і регіонального характеру, вимагають від держав захищати права людини, підтримувати рівність, протистояти утискам, що ґрунтуються на расових відмінностях, походженні, статі, релігії, інвалідності, віці, гендерній ідентифікації чи сексуальній орієнтації. Гарантії цих прав закріплені в більшості національних конституцій, але кожна держава в світі поки не може похвалитися повним забезпеченням толерантного ставлення до окремих категорій людей.

Навіть розвинені держави Європи, які мають міцні традиції демократії, поваги до прав людини, відкритості та суспільної солідарності, не позбавлені проявів нетерпимості, зокрема при ставленні до мігрантів. Низка соціологічних досліджень демонструють доволі високий рівень нетерпимості і навіть ворожості до іноземців чи представників інших віросповідань в Німеччині, Франції, Швейцарії, Нідерландах, Великій Британії [2].

Частина вихідців з сімей мігрантів, навіть отримавши громадянство, гарну освіту, маючи роботу, намагаючись асимілюватися, все одно зіштовхуються з дискримінацією на побутовому рівні. Порушення принципів толерантності також яскраво демонструють релігійні протистояння. У 2009 році Швейцарія за результатами референдуму внесла зміни до законодавства і заборонила будівництво нових мінаретів на своїй території [3]. Відтак, у зовні цілком демократичний спосіб – шляхом всенародного голосування громадян – швейцарці знехтували інтересами меншості (мусульман в країні трохи більше

5% відсотків і до 2009 року налічувалося лише 4 мечеті з мінаретами) та узаконили дискримінацію на релігійному ґрунті.

Відтак, ідея толерантності й досі вимагає просування в суспільстві, зокрема, й шляхом законодавчих засобів, посилення відповідальності за прояви ненависті і нетерпимості, врахування усіх можливих ситуацій дискримінаційного характеру. Серед ініціатив, спрямованих на таке просування варто відзначити створення Європейської ради з питань толерантності та примирення (ECTR). Це позапартійна та неурядова установа, яка знаходиться в Брюсселі і складається з видатних представників громадянського суспільства в Європі та за її межами. Члени ECTR усіма своїми минулими та нинішніми діями довели важливість толерантності та протистояння расизму і ксенофобії в Європі. Цей дорадчий орган з питань просування міжнародної толерантності, примирення та освіти покликаний сприяти взаєморозумінню та терпимості серед народів різного етнічного походження; розробляти технології соціального примирення та контролю шовіністичної поведінки. Він пропонує ініціативи, що стосуються толерантності та правового вирішення дискримінаційних питань та випадків прояву нетерпимості. Президентом організації є Моше Кантор – видатний громадський діяч, міжнародний меценат і вчений, який обіймав посаду президента Європейського єврейського конгресу з 2007 року. Він відомий у всьому світі своєю боротьбою проти антисемітизму, расизму, неонацизму та нетерпимості. З 2008 року по 2014 рік у ECTR головував Олександр Квасневський, колишній президент Польщі. Тоні Блер, колишній прем'єр-міністр Великої Британії, займає посаду Голови Ради ECTR з 2015 року. Серед важливих проєктів організації – заснування Європейської медалі толерантності з метою вшанування та нагородження за досягнення у просуванні ідей толерантності та/або примирення, привернення уваги до успішних починань, які можуть слугувати зразком для інших у цих сферах. Також ECTR надає грати на дослідження теорії та практики толерантності для відповіді на нові виклики глобалізованого світу та солідаризацію розділених суспільств [4].

Однак основним досягненням ECTR стало створення документу під назвою «Європейський модельний закон про сприяння толерантності та придушення нетерпимості»[5]. Первісно модельний закон був розроблений у 2012 році під егідою ECTR невеликою групою експертів, що складалася з п'яти вчених з різних країн. Він має бути зразком, моделлю для прийняття відповідними національними законодавчими органами європейських держав. Його мета – заповнити юридичний вакуум у закріпленні толерантності як правового принципу: хоча всі європейські держави визнають принцип толерантності, ніде він не визначений у обов'язкових юридичних законах. У 2015 році

допрацьований і оновлений Закон був представлений Європейському парламенту в Брюсселі.

Складається цей акт з преамбули та десяти розділів. У передмові коротко окреслюється мета його створення та формулюються основні принципи. Закон пояснює чотири основні терміни: «група», «груповий наклеп», «злочини на ґрунті ненависті» та «толерантність». Саме тлумачення цих понять виступає необхідною частиною, адже для повного та правильного розуміння норм потрібно позбавитися від високого рівня абстракції та чітко визначити зміст цих слів. До завдань Закону належать сприяння толерантності у плюралістичному суспільстві та між групами, зокрема, придушення нетерпимості у всіх її проявах, запобігання злочинам ненависті. Для реалізації цих завдань уряди повинен вжити конкретних заходів, визначених у третьому розділі документу.

Крім того, Закон чітко окреслює межі терпимості. Важливою ідеєю, закладеною у його зміст, є те, що толерантність не означає всюдозволеність. Реакція на нетерпимість з боку інших має бути досить жорсткою і здійснюватися в межах правового поля. Не можна допускати толерантності, наприклад, до прикривання тероризму, протиставлення певної групи інтересам суспільства. Відповідно до Закону держави мають визначати державні органи, що сприятимуть дотриманню його в суспільстві, та надавати їм відповідні повноваження, встановити кримінальні санкції за злочини на ґрунті ненависті.

Окрема увага в Законі приділена освіті, методам впровадження в освітню систему принципів толерантності, з тим, щоб забезпечити є правильне виховання дітей, які в майбутньому й будуть формувати суспільство з певними цінностями та принципами; зобов'язанням засобів масової інформації про сприяння толерантності; заходів проти пропаганди нетерпимості в Інтернет, адже саме в глобальній мережі найчастіше поширюється мова ненависті.

Модельний закон про сприяння толерантності та придушення нетерпимості потенційно здатний стати основною фундаментальною базою для впровадження толерантності саме як юридичного принципу проекту в різних країнах. Він має стати орієнтиром і для законотворців в Україні, яка має сумний досвід тоталітарного минулого – свідомого створення радянською владою атмосфери контролю та гноблення, культивування ксенофобії, ворожнечі, антисемітизму, гомофобії тощо. Спроби маніпулювання суспільною свідомістю через формування «образу ворога», винного у всіх соціальних, економічних та інших негараздів, розділення за мовною чи релігійною ознаками і нині не полишаються окремими політиками. Відтак, в Україні на державному рівні має бути розроблена стратегія просування єднання та солідаризації суспільства, що можливо лише в умовах формування культури толерантності, примирення, поваги до

різноманітності. Відповідно, принцип толерантності має отримати своє законодавче закріплення з досвіду європейських країн та напрацювань, закладених у Модельному законі про сприяння толерантності та придушення нетерпимості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // База даних «ЗаконодавствоУкраїни». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Иванова Д. А., Сищук Ю. М. Европейский опыт формирования толерантного общества. *Записки Горного института*. 2013. Т. 206. С. 220–222.
3. Abdeleli A. Switzerland's controversial minaret ban, ten years on / *Swissinfo.ch*. November 2019. URL: https://www.swissinfo.ch/eng/political-history_the-controversial-minaret-ban--ten-years-on/45399822.
4. ECTR – WhoWeAre? / The European Council on Tolerance and Reconciliation. URL: <http://ectr.eu/about-us>.
5. A European Model Law for the Promotion of Tolerance and the Suppression of Intolerance. February 2015 / ECTR. URL: <http://ectr.eu/revised-model-law-2015-final>.

НОРМОТВОРЧІ ПОВНОВАЖЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Даниленко І. І.

Студентка I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Завгородня В. М.

к. ю. н., доцент, завідувачка кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

На відміну від більшості міжнародних організацій ВООЗ, відповідно до її Статуту, має достатньо широкий спектр правотворчих повноважень, використання яких потенційно робить можливим створення загальнообов'язкових міжнародних норм у сфері глобальної охорони здоров'я. Статут ВООЗ передбачає прийняття трьох різних типів документів: конвенцій (ст. 19), регламентів (ст. 21) та рекомендацій (ст. 23) [1].

Так, відповідно до ст. 19 Статуту Асамблея ВООЗ має право приймати конвенції та угоди з будь-якого питання, яке входить до компетенції організації. Для цього необхідна більшість у 2/3 голосів Асамблеї. Зазначені конвенції або угоди щодо кожної окремої держави-члена ВООЗ набувають чинності після прийняття їх згідно з національними